

ks. Jacek Soprych

<https://orcid.org/0000-0002-5595-7366>

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Główne obchody Jubileuszu 200-lecia Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie. Koncert jubileuszowy i konferencja historyczna 1–2 maja 2022 roku

Jubileuszowy koncert w wykonaniu Dziewczęcego Chóru Katedralnego *Puellae Orantes* zainaugurował główne obchody dziękczynienia za 200 lat Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie. Koncert podzielony był na pięć części, w których oprócz wątków historycznych podkreślony został i przedstawiony charakterystyczny rys wspólnoty seminaryjnej – m.in. jej wymiar eucharystyczny, maryjny i patriotyczny. Komentarze te harmonizowały z wyśpiewanymi najpiękniejszymi utworami z repertuaru *Puellae Orantes*¹.

Początki seminarium

Początków seminarium należy szukać w bulli papieskiej Piusa VII *Studium paterni affectus* z 20 września 1821 roku. W dokumencie tym papież poinformował, że reeryguje diecezję tarnowską z siedzibą w Tyńcu oraz polecił

¹ *Surrexit Pastor Bonus* – Felix Mendelssohn Bartholdy; *Laudate Dominum* (Psalm 117) – Philip Lawson; *Ave verum* – Wolfgang Amadeus Mozart; *Panis angelicus* – Cezar Franck; *Bogarodzico Dziewico* – sł. Juliusz Słowacki, muz. ks. Jan Żukowski, ar. Łukasz Farcinkiewicz; *Ave Maria* – Franz Schubert, ar. Paweł Sydor; *Regina coeli* – Johannes Brahms; *Missa pro Patria* – Łukasz Farcinkiewicz; *Alleluja* – Georg Friedrich Haendel.

nowemu biskupowi Grzegorzowi Tomaszowi Zieglerowi (1822–1827) założyć dla potrzeb tej diecezji osobne seminarium duchowne. Bulla erekcyjna polecała „utworzenie seminarium pod wolnym zarządem biskupa celem kształcenia i wychowywania młodzieńców do służby Bożej w liczbie 60 lub więcej, ile tego będą wymagały potrzeby diecezji”². Rok 1821 wyznacza więc początek historii seminarium duchownego, jakkolwiek pierwsi uczniowie zamieszkali w Bochni dopiero rok później. Zwołał tam biskup alumnów najstarszego, czwartego kursu, by ten ostatni rok studiów przebywali u jego boku. Wkrótce jednak, bo już w 1826 roku, biskup wraz z klerykami przeniósł się do klasztoru bernardynów w Tarnowie, gdzie postanowiono wybudować osobny gmach dla potrzeb seminarium. Poświęcenia kamienia węgielnego dokonał 8 września 1835 roku bp Franciszek de Paula Pisztek (1832–1836), a 1 września 1838 roku bp Franciszek Abgaro Zachariasiewicz (1836–1840) poświęcił i otworzył nowy gmach, który – za wyjątkiem kilkuletniej przerwy w czasie okupacji hitlerowskiej – służy wychowaniu nowych pokoleń kapłanów po dzień dzisiejszy.

Chrystus Dobry Pasterz góruje wysoko nad głównym wejściem do seminarium. W tym kontekście szczególnej wymowy nabierają słowa Jana Pawła II zawarte w adhortacji *Pastores dabo vobis*: „«Dam wam pasterzy według mego serca» (Jr 3, 15). Tymi słowami proroka Jeremiasza Bóg obiecuje swemu ludowi, że nie pozostawi go nigdy bez pasterzy, którzy zawsze będą go gromadzili i prowadzili: «Ustanowię zaś nad nimi (czyli nad moimi owcami) pasterzy, by je paśli; i nie będą się już więcej lękać ani trwożyć» (Jr 23, 4). Kościół jako Lud Boży nieustannie doświadcza spełniania się tej prorockiej zapowiedzi i z radością za to dziękuje Bogu. Wie, że to Jezus Chrystus jest żywym, najwyższym i ostatecznym wypełnieniem Bożej obietnicy: «Ja jestem dobrym pasterzem» (J 10, 11)” (nr 1).

Chrystus w centrum — rys eucharystyczny seminarium

Seminarium duchowne jest instytucją, która wychowuje i kształci przyszłych kapłanów. Jest to nie tylko konkretne miejsce, zespół budynków, wspólnota ludzi, ale przede wszystkim pewna przestrzeń duchowa, droga życia, środowisko wielorakiej formacji, jakiej podlegają kandydaci do kapłaństwa. Sześć lat

² B. Kumor, *Diecezja tarnowska. Dzieje ustroju i organizacji 1786–1985*, Kraków 1985, s. 482.

pobytu w tarnowskim seminarium to okres intensywnego przygotowywania się alumna do święceń kapłańskich i przyszłej pracy duszpasterskiej.

Życie seminarium ogniskuje się wokół kaplicy. Pierwsza mieściła się zaraz przy wejściu na lewo w stosunkowo niewielkiej sali. Była prowizoryczna. Na jej właściwą rozbudowę trzeba było czekać dwadzieścia lat – później jeszcze ulegała modernizacji i poszerzeniu, choćby o dość wielki chór. To w niej swe miejsce znalazł piękny obraz Augusta Kuglera *Chrystus na krzyżu* według Antona van Dycka. Sprowadzony został w 1890 roku, jako dar cesarza Franciszka Józefa I, na prośbę ówczesnego rektora ks. Józefa Bąby. W 2004 roku został on przeniesiony do nowej kaplicy i znalazł swoje miejsce w pięknej kompozycji ołtarzowej płonącego ognia zaprojektowanego przez prof. Wincentego Kućmę z Krakowa. Obraz od ponad 130 lat towarzyszy kolejnym pokoleniom alumnów w procesie rozeznawania i wzrastania w łasce powołania.

Formacja duchowa alumnów zmierza do pogłębienia jedności z Trójosobowym Bogiem i drugim człowiekiem w Kościele poprzez stopniowe odkrywanie w życiu wewnętrznym kandydatów do kapłaństwa piękna Bożego obrazu i podobieństwa. Dokonuje się to przez systematyczne rozważanie niezwykłego bogactwa słowa Bożego, które jest ustawicznie kierowane przez Chrystusa do szczególnie umiłowanych przez Niego uczniów. Alumni, w duchu miłości, odpowiadają na dar powołania, wypowiedziany w słowie Bożym, podejmując trud ascezy i przyjmując z otwartością serca różne formy modlitwy, która staje się źródłem ich duchowego rozwoju. Wszystko to dokonuje się w atmosferze milczenia i głębokiego skupienia, pozwalającej doświadczyć bliskości przychodzącego Chrystusa.

Doświadczenie to w sposób szczególny zaznacza się w celebrowanej Eucharystii, która stanowi pełnię doskonałej modlitwy, życia sakramentalnego i ponadczasowy wzór bezinteresownej służby bliźnim. Codziennie sprawowana, stanowiąca źródło i szczyt życia duchowego, jest najważniejszym wydarzeniem każdego dnia, gdyż wpływa w sposób zasadniczy na pozostałe przejawy życia wspólnotowego.

Piękno i sens formacji duchowej opiera się na głębokiej świadomości obecności Chrystusa we wspólnocie seminaryjnej.

Z Matką w drodze — rys maryjny

Na drodze ku kapłaństwu stoi Maryja. Celem formacji duchowej w seminarium jest także pogłębienie pobożności maryjnej, gdyż w osobie Najświętszej

Maryi Panny alumni rozpoznają doskonały wzór pełnej realizacji własnego powołania.

Maryja jest ikoną ucznia, człowieka wiary i modlitwy, który potrafi towarzyszyć i wspierać naszą wiarę i nadzieję na różnych etapach życia. Jak wspomniał papież Franciszek, w Maryi odzwierciedla się wiara, nie „poetycko przesłodzona”, lecz silna w czasach „słodkiego powabu rzeczy”. Od Maryi uczymy się mocnej służebnej wiary, która jest w stanie przemienić nasze społeczeństwa, coraz bardziej nieufne, a zarazem zaślepione dobrobytem.

Seminarzyści na wzór Maryi starają się słuchać Bożego słowa i je rozważać, swoim życiem bowiem pragną wyśpiewywać hymn dziękczynienia.

Maryja jest przykładem dla nas wszystkich. Ona nas uczy i prowadzi przez całe życie. Uczy nas ciszy, ale nie takiej zwyczajnej. Chodzi o ciszę wewnętrzną, bez której nie ma mowy o modlitwie. Uczy nas również postawy zawierzenia Bożemu miłosierdziu.

Od ponad 100 lat w seminarijnym ogrodzie stoi statua Niepokalanej Dziewicy. To przed nią alumni chętnie gromadzą się na modlitwę, najczęściej tę prywatną, przesuwając w palcach paciorki różańca. Chętnie też pielgrzymują do jej sanktuariów – na początku formacji do Pasierbca i Limanowej, a na końcu do Bochni. W czasie wakacji połowa seminarium wyrusza w dziewięciodniową pielgrzymkę na Jasną Górę. Każdego roku zaś całą wspólnotą wychodzimy jesienią na szlak tuchowski, by u stóp Tej, która w Tuchowie tron sobie obrała, ponowić akt zawierzenia seminarium.

W umiłowaniu ojczyzny — rys patriotyczny

Na przestrzeni 200 lat funkcjonowania tarnowskie seminarium przeżyło wiele trudnych momentów. Takimi były m.in. lata rzezi galicyjskiej, kiedy rząd austriacki zamierzał je zlikwidować za patriotyczną postawę profesorów i alumnów. Z seminarium został usunięty przez władze austriackie ks. prefekt Jan Chełmecki i wielu alumnów. Po Wiośnie Ludów w 1848 roku władze austriackie nosiły się nawet z zamiarem zniesienia seminarium, ale dzięki usilnym staraniom i zapobiegliwości rektora ks. Michała Króla i ks. Jana Giełdanowskiego udało się to niebezpieczeństwo szczęśliwie zażegnać.

Ciężkim okresem były również lata pierwszej, jak i drugiej wojny światowej. Szczególnie boleśnie zaznaczył się 1941 rok, kiedy 22 maja hitlerowcy w ramach szeroko zakrojonych planów eksterminacji inteligencji polskiej aresztowali w Błoniu przełożonych i alumnów i osadzili ich w tarnowskim

więzieniu. Rektor seminarium ks. inf. Roman Sitko dopełnił swoje piękne życie męczeńską ofiarą w Auschwitz 80 lat temu – 12 października 1942 roku. Święty Jan Paweł II wyniósł go na ołtarze 13 czerwca 1999 roku w gronie 108. Męczenników II wojny światowej. Odtąd stał się szczególnym orędownikiem kapłanów, alumnów oraz młodzieży rozeznającej swoje powołanie.

Miłość do ojczyzny była zawsze wpajana w umysły i serca alumnów. I dziś pamiętamy o rocznicach patriotycznych, szczególnie uwzględniając przygotowanie wieczornicy z okazji odzyskania niepodległości.

Jubileuszowe dziękczynienie

Seminarium przez te dwa wieki było świadkiem wielkich wydarzeń w dziejach nie tylko seminaryjnej społeczności, ale i miasta Tarnowa, i całej diecezji, różnych jubileuszy i święceń, ale przede wszystkim mozołu zdobywania przez kolejne pokolenia alumnów – wiedzy i mądrości, ducha pokory i służby. Przygotowało do święceń 4300 kapłanów, spośród których wielu podjęło posługę duszpasterską i misyjną w różnych częściach świata.

Jubileusz jest naszą wdzięcznością wobec wielu zatroskanych wiernych, którym na sercu leży odpowiedzialność za kolejne pokolenia kapłanów. Dziękujemy zwłaszcza członkom Towarzystwa Przyjaciół Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie, wszystkim dotychczasowym moderatorom i profesorom, siostrom zakonnym i pracownikom świeckim.

Jubileusz jest nie tylko spojrzeniem wstecz, w duchu wdzięczności Bogu za bogactwo minionych dni, lecz także twórczą refleksją nad teraźniejszością i przyszłością. Ważne, by otworzyć się na łaski, które obficie płyną, a przez to jeszcze gorliwiej przygotować się do kapłaństwa. Bóg obiecuje swemu ludowi, że nie pozostawi go nigdy bez pasterzy, że oni zawsze będą go gromadzili i prowadzili.

Centralne uroczystości

2 maja seminaryjna wspólnota obchodziła centralne uroczystości związane z Jubileuszem Dwusetlecia Tarnowskiego Seminarium Duchownego. Obchody rozpoczęły się od mszy świętej pod przewodnictwem bp. Andrzeja Jeża, który wygłosił okolicznościowe kazanie. W swoim słowie skoncentrował się na jubileuszowym charakterze dnia w kontekście historycznym, w odniesieniu do formacji i życia duchowego, wskazał na istotną rolę środowisk rodzinnych w kształtowaniu się w człowieku powołania do kapłaństwa.

Sama konferencja naukowa podzielona była na dwie części. W pierwszej wysłuchaliśmy ks. prof. dr. hab. Waldemara Graczyka z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, który w wykładzie zatytułowanym *Formacja do kapłaństwa i studia uniwersyteckie duchownych w średniowieczu* przedstawił sytuację uczelni wyższych i kształcenia w Polsce średniowiecznej. Kolejnym prelegentem był dr hab. Tomasz Nowicki z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, który w wykładzie *Seminaria duchowne – odpowiedź na reformę Kościoła katolickiego w epoce nowożytnej* przedstawił zagadnienia reformy Kościoła w kontekście formacji kleryków w historii. Wskazując na modele formacji na przestrzeni wieków, referujący nakreślił nam złożoną rzeczywistość historii instytucji seminarium duchownego. Pierwszą część konferencji zamknęła swoim wykładem zatytułowanym *Kultura umysłowa duchowieństwa diecezji tarnowskiej w świetle wybranych legatów testamentowych* prof. dr hab. Jolanta Marszalska z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i kustosz naszych zbiorów starodruków. Profesor zwróciła uwagę na rolę testamentów, jako wpływowych źródeł historycznych w świetle prowadzonych przez siebie badań. Przedstawiła także zagadnienia związane z donacjami na rzecz naszej seminaryjnej biblioteki.

Po przerwie wysłuchaliśmy wykładu dr. hab. Rafała Łatki z Biura Badań Historycznych Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie w wykładzie *Formacja seminaryjna w nauczaniu i praktycznej działalności prymasa Stefana Wyszyńskiego – próba całościowego spojrzenia* nakreślił rozmiar działalności Prymasa Tysiąclecia w kontekście formacji kleryków do kapłaństwa, zwrócił uwagę na różne uwarunkowania pracy prymasa Wyszyńskiego, między innymi historyczne i polityczne. Kolejne wystąpienie, dyrektora Archiwum Diecezjalnego ks. mgr. Krzysztofa Kamińskiego, zatytułowane *Archiwalia seminaryjne w Archiwum Diecezji Tarnowskiej*, przybliżyło nam zasoby archiwalne dotyczące historii Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie.

Niestety z różnych powodów, także nagłych, odmówili przyjazdu: prof. dr hab. Andrzej Nowak z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie; prof. dr hab. Jan Żaryn z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie oraz ks. prof. dr hab. Józef Wołczański z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

Po prelegentach głos zabrał ks. bp Andrzej Jeż, który podsumowując jubileuszowy dzień, dokonał syntezy wysłuchanych treści, osadzając je w aktualnej rzeczywistości tarnowskiego seminarium i życiu diecezji tarnowskiej. Podkreślił wagę ciągłości w życiu Kościoła lokalnego.